

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М. КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА НАН УКРАЇНИ

РІВНЕНСЬКИЙ ІНСТИТУТ КУП НАНУ

Кафедра загальнотеоретичних правових та гуманітарних дисциплін

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Кафедра філософії та культурології
Кафедра журналістики та українознавства

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРИСТИКИ: СВІТОГЛЯДНІ І ПРАВОВІ ПІДХОДИ, КОМУНІКАТИВНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ

Матеріали
XI Всеукраїнської
науково-практичної
конференції

Рівне • 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М. КОРЕЦЬКОГО НАН УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА НАН УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ІНСТИТУТ КУП НАНУ**

Кафедра загальнотеоретичних правових та гуманітарних дисциплін

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

**Кафедра філософії та культурології
Кафедра журналістики та українознавства**

XI Всеукраїнська науково-практична конференція

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРИСТИКИ:
СВІТОГЛЯДНІ І ПРАВОВІ ПІДХОДИ, КОМУНІКАТИВНІ ТА
ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ**

Рівне - 2024

УДК 141 (082)
С 91

*Затверджено до друку Вченою радою
Київського університету права НАН України
(протокол № 7 від 12 грудня 2024 року)*

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

БОШИЦЬКИЙ Юрій Ладиславович, ректор Київського університету права НАН України;

УКРАЇНЕЦЬ Стефанія Ярославівна, кандидат філософських наук, директор Рівненського інституту Київського університету права НАН України

КИРИЛЕНКО Олеся Миколаївна, доктор соціологічних наук, доцент, завідувач кафедри загальнотеоретичних правових та гуманітарних дисциплін НАН України.

МАТВЄЄВ Сергій Васильович, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри загальнотеоретичних правових і соціально-гуманітарних дисциплін Київського університету права НАН України

ПЕРЕЛИГІНА Раїса Володимирівна, завідувачка відділу аспірантури КУП НАНУ, доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент.

ДИКУН Ганна Петрівна, старший викладач кафедри загальнотеоретичних правових та гуманітарних дисциплін Рівненського інституту Київського університету права НАН України

Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні і правові підходи, комунікативні та педагогічні стратегії: матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конфер. / редкол. Бошицький Ю.Л., Українець С.Я., Кириленко О.М., Перелигіна Р.В. Вінниця: ТВОРИ. 2024.

ISBN 978-617-552-745-0

До збірника увійшли тези доповідей учасників XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні і правові підходи, комунікативні та педагогічні стратегії», присвячені теоретико-філософським, лінгвістичним, та психолого-педагогічним аспектам гуманітарного пошуку. Означена проблематика розглядається в порівняльно-історичному та міждисциплінарному контексті, даються конкретні рекомендації щодо практичного застосування висновків науковців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

Матеріали конференції стануть у нагоді науковцям, аспірантам, студентам і всім, хто цікавиться питаннями сучасної гуманітаристики і права.

УДК 141 (082)

ISBN 978-617-552-745-0

© Рівненський інститут Київського університету права НАН України, 2024

ЗМІСТ

Бошицький Ю. Л. Вітальне слово ректора Київського університету права НАН України.....	8
Розділ І.	
СВІТОГЛЯДНІ, СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ СТРАТЕГІЇ ГУМАНІТАРИСТИКИ	
Троян С. С., Киридон А. М. Сучасні медіа як засіб формування культури нового типу.....	11
Шадюк Т. А., Татарчук О. Л. Сутнісні аспекти переосмислення інформації в культурі постмодерну.....	16
Судаков В., Лапіна В. В. Гуманітарні наслідки соціальних суперечностей зміни поведінкових стратегій громадян України в умовах війни.....	21
Тарасевич Т. Ю. Стан наукової розробки проблеми соматичних прав людини.....	25
Требін М. П. Цифрова гуманітаристика як явище цифрової епохи.....	29
Чорнолуцький Р. В. Сучасні трансформаційні виклики науки, культури, системи соціального захисту суспільства в умовах війни та післявоєнного відновлення.....	33
Залужна А. Є. Ідеал у контексті духовно-практичного розуміння світогляду: пошуки Київської філософської школи.....	36
Щербина С. В. Модернізація вищої історичної освіти: виклики і перспективи.....	38
Гуменюк С. М. Ірина Гойська: освітянський, меценатський та релігійний слід у культурному житті Волині першої половини XVII ст.....	40
Крупка О. В. Концептуальні засади політичної культури ранньої Гетьманщини.....	44
Кальмук І. П. Трансформація гуманітаристики: правові, світоглядні та педагогічні підходи до нових викликів.....	47
Санжеровський О. І. Пріоритетні напрями реалізації британської політики «м'якої сили».....	50
Дзюба М. М. Від біди до краси: семантика чорного кольору в збірці «Берестяна грамота» Світлани Мейти.....	53
Залужна А. Є., Рудюк Д. В. Морально-етичні засади естетичного відношення у творчості А. Канарського.....	56
Ковальчук Ю. І. Способи легалізації (відмивання) грошових коштів, одержаних внаслідок ухилення від сплати податків.....	58
Залужний А. Л. Феномен комерціалізації відчуттів у теоріях та практиках споживацького суспільства.....	62
Перелигіна Р. В. Захист персональних даних в умовах воєнного стану: сучасні виклики та правове регулювання.....	54

електронного реєстру геномної інформації людини, держателем якого є Міністерство внутрішніх справ. Відомості з реєстру є інформацією з обмеженим доступом та не підлягають оприлюдненню.

Відповідно до Закону, державна реєстрація геномної інформації проводиться з метою: ідентифікації осіб, які вчинили кримінальні правопорушення; розшуку осіб, зниклих безвісти; ідентифікації невпізнаних трупів людей, їхніх останків та частин тіла; ідентифікації особи, яка за станом свого здоров'я чи за віком не здатна повідомити відомості про себе.

Законом також передбачена і добровільна, і обов'язкова державна реєстрація геномної інформації. Обов'язковий державній реєстрації підлягає геномна інформація осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння або злочини проти основ національної безпеки України, проти життя, здоров'я, волі, честі, статевої свободи, статевої недоторканості особи, власності, громадської безпеки, проти миру, безпеки та до яких за рішенням суду застосовані примусові заходи медичного характеру. Вона проводиться коштом державного бюджету. Водночас добровільна державна реєстрація геномної продукції здійснюється на платній основі.

УДК 821.161.2:004.9

Михайло ТРЕБІН,

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин
і політичної філософії,

Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ЦИФРОВА ГУМАНІТАРИСТИКА ЯК ЯВИЩЕ ЦИФРОВОЇ ЕПОХИ

Цифровізація активно впливає на людство і сьогодні важко уявити без неї наше життя, адже розвиток у сучасному світі визначають нові високотехнологічні продукти та послуги. Під впливом сучасних цифрових технологій світ змінюється практично до невпізнання. Повноцінними реаліями сучасності вже стали штучний інтелект, нейронні мережі, комп'ютерна діагностика, великі дані (Big Data), які використовуються в

різних галузях людської життєдіяльності, нанотехнології, інтернет речей, розумні міста і багато чого іншого [1]. Цифрова епоха висуває нові вимоги до системи гуманітарного знання і значно впливає на гуманітарні науки, розширюючи доступ до матеріалів для дослідження, забезпечуючи вченим широкі можливості для співпраці, відкриваючи цілу низку нових дослідницьких методів. В умовах цифрової епохи реальністю стає виникнення цифрової гуманітаристики, або цифрових гуманітарних наук. Цифрова гуманітаристика (Digital Humanities) – це галузь дослідження, навчання та творчості, створена на стику комп'ютерних та гуманітарних наук. Вона передбачає використання оцифрованих матеріалів та матеріалів цифрового походження та об'єднує методи традиційних гуманітарних наук (історії, філософії, культурології, філології, мистецтвознавства тощо) з комп'ютерними технологіями. Останні, у свою чергу, надають інструменти для збирання, аналізу та візуалізації великих даних, інформаційного пошуку, а також застосування математичної статистики та методів імітаційного моделювання. Сама поява проєктів у галузі Digital Humanities, згідно з точкою зору почесного професора Каліфорнійського університету в Санта-Барбарі (США) Алана Лю, подібна до виникнення «циркових наметів» і «вар'єте», коли в XIX – на початку XX століть влаштовувалися вистави та спектаклі з використанням на той момент нових технологій [2].

Використання комп'ютерів для аналізу дослідницьких даних у мистецтві та гуманітарних дисциплінах, таких як література та історія, сягає 1940-х років. Кембриджський університет був піонером у розвитку гуманітарних обчислень, заснувавши в 1964 році Літературний університет і Лінгвістичний обчислювальний центр під головуванням Роя Вісбі. Як підкреслює докторка Пріті Оза з Університету Мумбаї (Індія), з перших днів наголошувалося на потенціалі комп'ютера для полегшення створення та сортування великих конкордансів і тезаурусів історичних текстів [3]. Це призвело до зростання в 1970-х і 1980-х роках міжнародної спільноти фахівців з гуманітарних обчислень у низці дисциплін, які зосередилися на розробці обчислювальних методів для розміщення складних і різноманітних структур, що зустрічаються в початковому матеріалі, якими користуються вчені-гуманітарії.

Важливою відправною точкою для дискусії щодо розвитку досліджень у дискурсі Digital Humanities став щорічний конгрес «Digital Humanities», який вперше відбувся 1989 р. у Торонто (Канада). Іншою важливою подією стало видання «Компаньйона цифрових гуманітарних наук» [4]. У ньому зібрано численні статті, присвячені питанням міждисциплінарного синтезу в історії, культурології, філології, археології, антропології та соціальних науках. Маніфестацію основоположного принципу цифрової гуманітаристики проголосив французький професор Марін Дакос: «Цифрові гуманітарні науки за визначенням є міждисциплінарними та містять всі методи, засоби та

перспективи пізнання, пов'язані з цифровими технологіями в галузі гуманітарних наук» [5].

Цифрова гуманітаристика пов'язана не тільки і не стільки з найширшим застосуванням цифрових технологій, можна сказати, що вона формує нову наукову картину світу, засновану на кардинальній зміні дослідницької парадигми, що існує. Цифрова гуманітаристика не вичерпується методологічними новаціями, широким використанням в історичних, філософських, лінгвістичних, культурологічних та інших дослідженнях методів машинного аналізу тексту, обробки великих масивів даних, цифрового картографування, 3D-моделювання тощо. Вона спрямована на створення іншого типу науки, націленого за участю найширшої міждисциплінарної гібридизації виробництва та поширення нових моделей знання. Більш конкретно різні напрями цифрової гуманітаристики пов'язані з переведенням у машиночитаний формат корпусу культурної спадщини та формуванням спеціальних баз даних, тобто створенням цифрових колекцій та архівів; семантичною розміткою текстів з метаданими різних типів і таких, що трактуються як фрагменти гіпертексту; квантитативним аналізом художніх текстів; візуалізацією, моделюванням та проєктуванням баз даних; новими формами електронних наукових комунікацій, реформованими методиками навчання тощо. У Маніфесті цифрових гуманітарних наук 2.0 наголошується, що «цифрові гуманітарні науки – не об'єднане поле, але безліч конвергентних практик, що досліджують світобудову, де, по-перше, друковане слово не є більш ексклюзивним або нормативним засобом виробництва та поширення знання (натомість воно саме розчиняється в нових мультимедійних конфігураціях) і, по-друге, самі цифрові знаряддя, засоби та медіа видозмінюють виробництво та поширення знання у сфері мистецтва та суспільних наук» [6].

Професор Кельнського університету Манфред Таллер умовно поділив сферу цифрових гуманітарних наук на основні галузі [7, Р. 11-13], пов'язані у тому числі з: 1) аналізом тексту за допомогою застосування різних комп'ютерних засобів від індексування до формалізованого визначення авторського стилю; 2) використанням текстів або образів для отримання нової інформації («фактів») та подальшого аналізу сукупності цих «фактів» (баз даних, методи статистичного аналізу, географічні інформаційні системи, геопросторове моделювання та ін.) в історії, антропології, археології, історії мистецтва, де розглядаються соціальні явища або матеріальні об'єкти; 3) нетекстовими ресурсами, включаючи оцифрування великих колекцій зображень, управління ними, використання тривимірних моделей артефактів, візуалізацію пошукових запитів у базах даних.

Звичайно, розвиток цифрової гуманітаристики не означає необхідності відмови дослідників від традиційних методів вивчення гуманітарних наук і масового переходу на цифрові технології. Проте сьогодні неможливо

розвивати гуманітарні науки, ігноруючи панування інформаційних технологій у світі. Опанування цифрових інструментів і методів дозволяє дослідникам розширити дослідницьку базу в галузі гуманітарних наук, створити нові горизонти пошуку відповідей на вічні питання гуманітаристики.

Література

1. Цифрова епоха: міждисциплінарний дискурс : монографія / А. А. Гедзик, Т. В. Ковальова, О. Ю. Коцюрба та ін. : аналіт. центр сучас. гуманітаристики. Харків : Право, 2024. 214 с. DOI: <https://doi.org/10.31359/9786178518141>
2. Liu A. Digital Humanities Diversity as Technical Problem. 15 January 2018. DOI: 10.21972/G21T07
3. Oza P. Digital Humanities - An Introduction. URL: https://www.researchgate.net/publication/343774514_Digital_Humanities-An_Introduction?_tp=eyJjb250ZXh0Ijp7ImZpcnN0UGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIiwicGFnZSI6InB1YmxpY2F0aW9uIn19 (accessed date: 15.11.2024).
4. A companion to digital humanities / edited by Susan Schreibman, Ray Siemens, and John Unsworth. Malden, MA : Blackwell Pub., 2004. XXVII, 611 p.
5. Dacos M. Manifeste des Digital Humanities. *THATCamp Paris*. 26 mars 2011. URL: <https://tcp.hypotheses.org/501> (accessed date: 15.11.2024).
6. The Digital Humanities Manifesto 2.0. URL: https://www.humanitiesblast.com/manifesto/Manifesto_V2.pdf (accessed date: 15.11.2024).
7. Thaller M. Controversies around the Digital Humanities: An Agenda. *Historical Social Research*. 2012. Vol. 37, No. 3 (141). P. 7-23.

*«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІТАРИСТИКИ:
СВІТОГЛЯДНІ І ПРАВОВІ ПІДХОДИ,
КОМУНІКАТИВНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ»*

Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції

Редагування:

*ДИКУН Ганна Петрівна, старший викладач кафедри
загальнотеоретичних правових та гуманітарних дисциплін
Рівненського інституту
Київського університету права НАН України*

*Автор несе повну відповідальність за зміст надрукованої статті та
достовірність наведених у ній результатів*

Підписано до друку 11.02.2025.
Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий.
Друк. арк. 19,5. Умов. друк. арк. 18,14.
Наклад 100 прим. Зам. № 955/1.

Віддруковано ФОП Корзун Д.Ю. з оригіналів замовника.
Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця
серія В02 № 818191 від 31.07.2002 р.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21034, м. Вінниця, вул. Немирівське шосе, 62а.
Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852, (098) 46-98-043.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>

Національна академія наук України
**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
РІВНЕНСЬКИЙ ІНСТИТУТ**

Discere est vincere

Тел. **+38 067 360 89 95**
вул. Олександра Борисенка, 5,
м. Рівне, 33028

друкарня-видавництво

 ТВОРИ
творюмо разом

ISBN 978-617-552-745-0

www.tvoru.com.ua